सर्व्वेषां त्वं प्राणिनामन्तकाले कामक्रोधौ सहितौ योजयेथाः । एवं धर्म्मस्त्वामुपैष्यत्यमेयो न चाधर्म्मं लप्स्यसे तुल्य वृत्तिः ।

एवं धर्म्मं पालयिष्यस्यथो त्वं न चात्मानं मज्जयिष्यस्यधर्म्मे । तस्मात् कामं रोचयाभ्यागतं त्वं संयोज्याथो संहरस्वेह जन्तून् ।

सा वै तदा मृत्युसंज्ञापदेशा भीता शापाद्दाढमित्यब्रवीत्तं । अथो प्राणान् प्राणिनामन्तकाले कामक्रोधौ प्राप्य निर्म्मो ह्य हन्ति ।

मृत्योर्ये ते व्याधयश्चाश्रुपाता मनुष्याणां रुज्यते यैः शरीरं । सर्व्वेषां वै प्राणिनां प्राणनान्ते तस्माच्छोकं मा कृथा बुद्ध्यबुद्ध्या ।

सर्व्वे देवाः प्राणिनां प्राणनान्ते गत्वा वृत्ताः सन्निवृत्तास्तथैव । एवं सर्व्वे मानवाः प्राणनान्ते गत्वा वृत्ता देववद्राज सिंह । ९२२५

वायुर्भीमो भीमनादो महौजाः स सर्व्वेषां प्राणिनां प्राणभूतः । नानावृत्तिर्देहिनां देहभेदे तस्माद्वायुर्द्देवदेवो विशिष्टः ।

सर्व्वे देवा मर्त्यसंज्ञाविशिष्टाः सर्व्वे मर्त्या देवसंज्ञाविशिष्टाः । तस्मात् पुत्त्रं मा शुचो राजसिंह पुत्त्रः स्वर्गं प्राप्यते मोदते ह ।

एवं मृत्युर्देवसृष्टा प्रजानां प्राप्ते काले संहरन्ती यथावत् । तस्याश्चैव व्याधयस्तेऽश्रुपाताः प्राप्ते काले संहरन्तीह जन्तून् ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि मृत्युप्रजापतिसंवादे ऊनषष्ट्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २५९ ॥

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ इमे वै मानवाः सर्व्वे धर्म्मं प्रतिविशङ्किताः । कोऽयं धर्म्मः कुतो धर्म्मस्तन्मे ब्रूहि पितामह ।

धर्म्मस्त्वयमिहार्थः किममुत्रार्थोऽपि वा भवेत् । उभयार्थो हि वा धर्म्मस्तन्मे ब्रूहि पितामह । ९२३०

॥ भीष्म उवाच ॥ सदाचारः स्मृतिर्व्वेदास्त्रिविधं कर्म्मलक्षणं । चतुर्थमर्थमित्याहुः कवयो धर्म्मलक्षणं ।

अपि ह्युक्तानि धर्म्माणि व्यवस्यन्त्युत्तरावरे । लोकयात्रार्थमेवेह धर्म्मस्य नियमः कृतः ।

उभयत्र सुखोदर्क इह चैव परत्र च । अलब्ध्वा निपुणं धर्म्मं पापः पापेन युज्यते ।

न च पापकृतः पापान्मुच्यन्ते केचिदापदि । अपापवादी भवति यथा भवति धर्म्मवित् ।

धर्म्मस्य निष्ठा त्वाचारस्तमेवाश्रित्य भोत्स्यसे । यथा धर्म्मसमाविष्टो धनं गृह्णाति तस्करः । ९२३५

रमते निर्हरन् स्तेनः परवित्तमराजके । यदाऽस्य तद्धरन्त्यन्ये तदा राजानमिच्छति ।

तदा तेषां स्पृहयते ये वै तुष्टाः स्वकैर्द्धनैः । अभितः शुचिरभ्येति राजद्वारमशङ्कितः ।

न हि दुश्चरितं किञ्चिदन्तरात्मनि पश्यति । सत्यस्य वचनं साधु न सत्याद्विद्यते परं ।

सत्येन विधृतं सर्व्वं सर्व्वं सत्ये प्रतिष्ठितं । अपि पापकृतो रौद्राः सत्यं कृत्वा पृथक् पृथक् ।

अद्रोहमविसंवादं प्रवर्त्तन्ते तदाश्रयाः । ते चेन्मिथो धृतिं कुर्य्युर्व्विनश्येयुरसंशयं । ९२४०

न हर्त्तव्यं परधनमिति धर्म्मः सनातनः । मन्यन्ते बलवन्तस्तं दुर्व्बलैः सम्प्रकीर्त्तितं ।

यदा नियतिदौर्व्बल्यमथैषामेव रोचते । न ह्यत्यन्तं बलवन्तो भवन्ति सुखिनोऽपि वा ।